

de disciplin, om frodigt anarki i kontrast til aggressiv autoritet, og den er en enkel opfordring til at turde nærme sig andre mennesker tillidsfuldt og uden allehånde kølige forbehold. I den henseende er dens virkelige heltinde fru Flora, der hilser ethvert besøg af uventede gæster, også selv om de ankommer gennem et hul i loftet, som en kærligkommen anledning til et gemytligt kaffebord. Og man bemærker nok, hvordan politimesteren først begynder at nyde livet, da han har mistet autoritetssymbolerne kasket og lovbog.

»Otto er et næsehorn« er vel ikke helstøbt, og den taber lidt højde godt halvvejs gennem historien. Men den har en smuk sensitivitet i beskrivelsen af de to drenge, der hverken er supermænd eller hængehoveder, og den holder en fin balance mellem eventyr og realisme. Jeg synes, at den er et sikkert og talentfuldt debutarbejde af den 28-årige Rumle Hammerich, født Jens Peter Hammerich, selv om den ganske vist ikke helt er en debut. Rumle Hammerich var teknisk instruktør på Erik Clausens »Cirkus Casablanca«, og trods sin ungdom er han allerede en ganske erfaren mand inden for filmbranchen.

Efter realeksamen var han i et par år professionel musiker sammen med Jacob Groth, der har komponeret den meget velfungerende musik til »Otto er et næsehorn«, hvorefter han uvidede såvel sin horisont som sin viden om film gennem et års ophold i New York. Efter hjemkomsten blev han lysmand på Henning Carlsens dansk-franske »En lykkelig skilsmisse«, hvorpå fulgte en broget række jobs på Risby-studierne, bl.a. som instruktørassistent for Gabriel Axel.

Siden gennemførte Rumle Hammerich frem til 1979 den treårige instruktøruddannelse på Filmskolen, og han var instruktørassistent på Henning Kristiansens »Charly og Steffen«, og Lene og Sven Grønlykkes »Thorvald og Linda«, inden producenten Bent Fabricius-Bjerre foreslog ham en filmatisering af Ole Lund Kirkegaard. Der er altså tale om et bestillingsarbejde, hvad »Otto er et næsehorn« ikke bærer uheldigt præg af, og Rumle Hammerich har skrevet manuskriptet

sammen med Mogens Kløvedal – og i øvrigt mildnet bogens slutning, således at Topper ta'r på tur sammen med faderen i stedet for igen at blive ladet alene tilbage.

Men denne trods alt temmelig vemodige happy ending ændrer ikke ved, at filmens særpræg og kvalitet primært ligger i dens blide sørgmodighed lige under lystigheden – en stemning, som virkningsfuldt sættes i relief af det overjordisk smukke sommervejr, der mætter billederne med lys og varme. Og når man har moret sig færdig over Axel Strøbyes veloplagte rutine, vil man nok længst huske Toppers tåreløse tristhed, når hans far er alt for langt væk, og Viggos trætte tålmodighed, når hans far er alt for tæt på. Hvis komikken i »Otto er et næsehorn« ikke hele tiden er lige mousserende, så er filmen til gengæld rørende uden at være rørstrømsk. Det kræver også talent.

Ebbe Iversen

OTTO ER ET NÆSEHORN

Danmark 1983. **P-selskab:** Metronome Productions. Med støtte fra Det danske filminstitut. **P-ledere:** Lise Lense-Møller, Sanne Arnt. **I-ledere:** Torben Bækmark Pedersen, Thorkild Slesbager, Tove Robert Rasmussen. **Instr:** Rumle Hammerich. **Instr-ass:** Brita Wielopolska. **Manus:** Rumle Hammerich, Mogens Kløvedal. **Konstruktiv kritik:** Søren Kragh Jacobsen. **Efter:** Bog af Ole Lund Kirkegaard. **Script:** Annemarie Aaes. **Animation:** Jørgen Klubien, Jacob Kock. **Foto:** Dan Laustsen. **B-foto:** Jens Schlosser. **2nd unit-foto:** Manuel Sellner. **Farve:** Eastman. **Lys:** Søren Sørensen/Ass: Michael Sørensen. **Grip:** Jimmy Leavens, Otto Stenov. **Optisk-E:** Bent Barfod. **Klip:** Niels Pagh Andersen, Vinca Wiedemann. **Ark:** Sven Wickman, Henning Bahs. **Kost:** Lotte Dandanel. **Musik:** Jacob Groth. **Tone:** Morten Degnbol, Jan Juhler, Iben Haar Andersen. **Make-up:** Bibi Bergholt. **Stills:** John Johansen.

Medv: Kristjan Markersen (Topper), Erik Petersen (Viggo), Axel Strøbye (Hr. Løve), Kirsten Rolffes (Fru Flora), Egon Stoldt (Hr. Holm), Ole Meyer (Erling), Judy Gringer (Faster), Birgit Sadolin (Fru Løve), Jørgen Kiel (Politimester), Leif Sylvester Petersen (Toppers far), Peter Steen (Brandmester), Henriette Damsgård (Sille), Anthony Michael (Bent, lystfisker), Erik Paaske (Zoo-direktør), Jannie Faurschou (Lærerinde), Jan Zangenberg (Folmer), Johannes Czajkowski, Morten Bjørnholt, Ralf Petersen (Næsehornsartister).

Længde: min. **Censur:** Rød. **Udl:** Warner & Metronome. **Prem:** 25.3.83 – Dagmar + Palads + Tivoli + Bio Trio + Bio 5 (Aalborg) + Palads (Århus) + Kino (Odense) + Cinema (Herning) + Scala (Holstebro) + Kinopalæet (Randers) + Bio (Kolding) + Kino (Roskilde) + Bio (Næstved) + Lido (Vejlø) + ABC-teatret (Horsens).

DEN LILLE UDBRYDER

Instruktør: CALEB DESCHANEL

I et stormfuldt, sandpiskende ørkenlandskab ligger en hestestatue halvt begravet. Statuetten forestiller Bukefalos Hesten, som kun kunne tæmmes af Alexander den Store. I et mørkt drengeværelse glider lyskeglen fra en forbiørende bil over væggen og oplyser en plakat. Den viser udbryderkongen Harry Masters' billede: Masters, den største af sin slags siden den navnkundige Houdini.

To foruroligende filmiske anslag.

Anslag med Bukefalos som mytologisk drivkraft og fadererstatning i elementernes voldsomme rasen og anslag med savnet faderfigur, perfektionist og magiker, i rugende mørke. Det første er fra »Den sorte hingst«, det andet fra »Den lille udbryder«. Begge film signalerer fra starten alvor, omtanke, under- og overtoner, og begge film markedsføres med den noget belastende, udflydende etikette: »Børnefilm«. Og børnefilm er som bekendt ikke nødvendigvis kendetegnet ved omtanke eller tanke overhovedet. Faktisk giver betegnelsen »børnefilm« undertegnede de skrækeligste associationer til lallende, ligegyldige, ufarlige, ha-stemte skabelonprodukter med overfriske colgate-grin, der vader gennem et forløjet smil-gennem-tårer befængt morads af kaniner, katte, hunde,

engle og løver. Men det gælder ikke børnefilmene »Den sorte hingst« og »Den lille udbryder«, der mindst giver de voksne tilskuere lige så store oplevelser som børn og endnu en gang viser, at oftest er gode film for børn også gode film for os, der har barndommens land flere kilometer borte.

Det var netop »Den sorte hingst«, der for alvor åbnede ens øjne for, hvilket mirakel der kunne ske, når filmlandet USA for alvor satte dollars og talent bag film for børn. »Den sorte hingst« banede så at sige vejen, »E.T. – The Extra Terrestrial« cementerede den, og »Den lille udbryder« er foreløbig nyeste sidevej.

Da alle tre film er blevet økonomiske succes'er, omend i meget forskellig målestok, kan vi trygt glæde os til flere af slagsen, selv om det også er givet, at de vil afkaste en syndflod af billige epigonværker. Fællesnævneren for de nævnte film hedder Melissa Mathison, der i alle tilfælde står for manuskriptet. Hendes historier tro på barnets styrke, på fantasiens muligheder i en verden af længsel har bibragt filmene megen nerve og underfundighed. »Den sorte hingst« og »Den lille udbryder« hænger endog yderligere sammen i produktionsledet: De er produceret af og på Zoetrope Studierne, formentlig under skarpt overopsyn af selve mester Francis Ford Coppola. Og fotografen på »Den sorte hingst«, Caleb Deschanel, er debuterende instruktør af »Den lille udbryder«.

Deschanel har givet mere end skævet til oplevelserne med »Den sorte hingst«, da han placerede sig i instruktørstolen. Stemninger og udsagn i »Den sorte hingst« kom mere fra billedernes lyriske forløb med hele og halve antydninger end fra en stram, dramatisk klar, fremadskridende komposition. Og det klædte den mytologisk slørede dreng-hest-historie, mens samme metode faktisk tæller lidt på minussiden i udbryderhistorien om den 12-årige Danny Masters, der vil rense sin far for en svindelanklage. Der er nemlig her et plot af kriminalistisk karakter, som kræver i hvert fald et minimum af fortælle-mæssig klarhed. Deschanel har tilsyneladende troet for meget på fotograferingens afkast af stemningsfulde udsagn og overset et par oplagte instruktørfunktioner.

Forhistorien i »Den lille udbryder« drejer sig vist nok om, at Danny's far er kommet på sporet af en korruptionssag i en lille by et eller andet sted i USA i en ikke nærmere defineret ikke alt for fjern fortid. Harry Masters fængsles, men da han er udbryderkonge par excellence, kan ingen tremmer spærre ham inde. Han flygter, men nedskydes og dør under forsøget. Sønnen Danny forlades derefter af moderen og opdrages af en bedstemoder, som han til gengæld stikker af fra som 12-årig. Danny's unge liv higer efter to tæt forbundne mål: At blive så god en magiker og udbryder som sin far og at rense faderens minde. Det første må næsten være nået, for det er ikke småting, den knægt kan med spillekort, dirke og genstande i folks lommer. Det andet når han, og det er filmens egentlige hoved-handling, da han frivilligt lader sig spærre inde i fængslet og gentager faderens bedrifter. Uden at blive skudt og med held til at afsløre byens korrupte borgmester.

Det må være evident, at det ikke er ovenstående handling, der har begejstret undertegnede. Og det hele fremstår som nævnt flere gange ganske uklart og diffust. Når der skrives »vist nok« i handlingsbeskrivelsen, er det ikke nødvendigvis undertegnede, der er en famlende usikker iagttagere. Det er filmen selv, der osrer af uforløst fortælleglæde. Men netop glæden og stemningerne er til gengæld gode nok. Og det bærer trods alt filmen nogenlunde frelst gennem de mislykkede skær hen imod det absolut seværdige slutresultat. Selv om den løse form naturligvis vil fremkalde yderligere rynker

Herunder t.v. Kelly Reno og Mickey Rooney
i »Den sorte hingst«, t.h. Griffin O'Neal og
Raul Julia i »Den lille udbryder«

på bekymrede klynkepædagogers pander og fluks sende den bulne overdimensionerede pegefinger i vejret. Kan man vise børn en så sjusket historie, som hverken de eller vi helt forstår? Der er endog lidt uhyggelige scener, og hvad er nu det for noget pjat med udbryderkonger, varietet-stjerner og tryllerier i amerikansk luksusindpakning?

Det er slet ikke pjat. Det er alvorligt nok. Og mange børn i den mellemste og øverste del af samfundets udflydende, slet definerede, massebetegnende »børne«-skala vil givet hente megen oplevelse og stof til granskning hos »Den lille udbryder«. I øvrigt er det noget forbasket vrøvl, at alle børn partout skal kunne lide, hvine og tisse i bukserne over de samme film. Børn er som bekendt meget forskellige. Alle børn vil naturligvis ikke kunne få store oplevelser af »Den lille udbryder«. Men mange vil.

Alvoren hos Melissa Mathison er længsel og helt konkret længslen efter en fader. Den lille, for tidligt voksne, Danny Masters bærer denne længsel med en indestængt heftighed. Han er en slags fætter til Elliot fra »E.T. – The Extra Terrestrial« og broder til Alec fra »Den sorte hingst«, men det vrimler med mere eller mindre nærtbeslægtede familiemedlemmer i mange af tidens børnefilm. Tænk blot på Topper i vor hjemlige »Otto er et næsehorn« eller for så vidt Ivan Olsen i »Gummi-Tarzan«. Men mens Ivan bærer den traditionelle vestlige velfærdslængsel efter en sjov, spændende far med langt mere fritid, er for eksempel Toppers savn stærkere. Faderen er sømand, borte på de syv have.

Hos Melissa Mathison er fædre helt anderledes definitivt borte. Alec's far dør ved et skibsforslis i filmens begyndelse, og Danny's far er død, da filmen begynder. Det vil naturligvis være nærliggende at søge en forklaring på fadersyndromet i manuskriptforfatterens og instruktørernes barndom, men jeg tror også, at det drejer sig om noget langt mere alment. Det vestlige samfund er i dag kendetegnet ved isolering og individualisering. Vi isoleres i små lejlighedsceller med fjernsynsapparater og flere og flere villigt snurrende videomaskiner, og den individuelle kamp for job og overlevelse fører let til narcissisme. Og dette forhold forstærkes alt for nemt, når fader- og moderrollen overtages af TV's seriehelte, når Kojak er forbilledet i stedet for den kødelige og traditionelle faderfigur. Hermed er den splittelse af generationskæden, der for alvor tog fart, da forældrene blev overhalet af børnene og tiden, da børnene i realiteten blev dygtigere til det nye samfund end forældrene, så godt som fuldbyrdet. Fadersymbolet er i vores

del af verden ikke mere visdom og styrke. Det er ubehjælp-somhed og forrådnelse.

Men hvilket tomrum, hvilke udsigter. Fritsvævende, an-svarsfri, historieløse, identitetsforvrængende individer. Hvilket savn og hvilken længsel efter andre tider og tilstande ligger der ikke gemt. Det er dette fadertraume, som nu får kunstnerisk form. Mødrene savnes tilsyneladende ikke så voldsomt, men det må andre end jeg give forklaring på. Alle filmdrengene savner far. De søger erstatning, og de fleste finder da også et eller andet. Kunstnerne erkender, føler savnet, men giver endnu håb. Mestendels. Elliott finder E.T. og blikket vendes mod himlen. Alec får hest og fadererstatning, Ivan Olsen får far igen og i tilgift en ekstrafar som den gode kranfører Ole, mens Topper ikke helt får det ønskede. Kun en flig. Det er bemærkelsesværdigt, hvordan alle personerne i »Otto er et næsehorn« søger efter lidt lykke. De får da også alle lidt, men netop lidt, for filmens traurige tone mere end antyder, at den helt store opfyldelse er svær. Længslen fortsætter, sidder fast. Fantasi hjælper, men ikke helt. Slet ikke nok.

Danny Masters' skæbne er endnu tungere. Han er for mig at se den første i drengefamilien, der er helt og ganske alene, klarer alting, næsten, alene. Og forbliver alene. Han søger hjælp hos voksne, hos sin tante og onkel, men hurtigt viser det sig, at han er dem overlegen. Her er ingen hjælp og erstatning. De er alt for desillusionerede til at kunne være noget for Danny.

Endnu værre er det foruroligende had-kærlighed-styrkeforhold mellem Danny og den korrupte borgmesters søn, Stu. Stu er en voksen mand med forkælede spædbarn-ma-nerer. Han har en far, men en slyngel, og er blevet forkrøblet af for mange penge og for lidt kærlighed. En traditionel problemstilling, et klassisk generationsforhold, der står i uhyggelig kontrast til Danny's beundrede, fjerne faderbillede. Til sidst i filmen går Danny bort. Alene. Fra hans skohæl vrimler kunstige blomster. Danny klarede sig denne gang og vil nok også klare sig igen. Og den evige dreng spreder blomster. Men for mig at se er og forbliver de kunstige. Magi, trylleri og fantasi hjælper, men er kun en erstatning. Danny er uden menneskelig kontakt. En lille, sort gralsridder, der har vundet en sejr og som stadig søger det perfekte. Og han er en stærk lille en i sin kompromisløse søgen, men han betaler også prisen. Ensomhedens pris.

Denne historie, historien om den lille ensomme ridder, fungerer smukt og kommer fint igennem i filmens fragmentariske form. Dette kan signaleres i mørke billeder og sigende blikke. Og denne plus-side overskygger og ophæver om ikke helt, så næsten minusserne. Så slæb trygt de større rødder med i biografen til »Den lille udbryder«. Især når det også skal nævnes, at alle ovenstående langhårede overvejelser helt og ganske har undladt at fortælle det meget væsentlige, at filmen er endog meget underholdende og morsom og fuld af spøjse overraskelser, når Danny er i funktion som magiker.

Især er en scene i en spøg- og skæmtforretning helt flot. Indehaveren spilles af en efterhånden ældgammel Jackie Coogan, så der er også plads i denne rige film til en kærlig hilsen bagud. Coogan spillede i 1920 Chaplins plejebarn i »The Kid«. Et uforglemmeligt drengeportræt. Og hvor er Griffin O'Neal, der er broder til Tatum og søn af Ryan, også fremragende. Suveræn gavtyv, men også med et alvorligt, gammelklogt blik, der bliver svært at forandre endsige glemme. For bag det er der en menneskesjæl. Griffin O'Neal som arketyppisk fregnet dreng, minder i øvrigt utroligt meget om Kelly Reno fra »Den sorte hingst«. Så meget, at gætterier om, at Kelly Reno i virkeligheden har været et pseudonym for skuespillersønnen Griffin O'Neal, er dukket op. Det er det nu

ikke, for Kelly Reno spiller igen Alec i fortsættelsen »The Black Stallion Returns«. Men givet er det, at Zoetrope Studier-ernes opfattelse af rigtige drenge tilsyneladende kun eksisterer i én model. Se blot på billederne til denne artikel. Eller hvorfor ikke få rigtigt syn for sagn ved også at gense »Den sorte hingst«. Den rider som trailer til »Den lille udbryder« og varsler en velkommen repremiere. Dejligt er det. Med sådanne to film. For både store og små.

Ulrich Breuning

DEN LILLE UDBRYDER

The Escape Artist. USA 1982. **P-selskab:** Zoetrope. **Ex-P:** Francis Coppola, Fred Roos. **P:** Doug Claybourne, Buck Houghton. **I-leder:** Barrie Osborne. **Instr:** Caleb Deschanel. **Instr-ass:** Michael Haley, Andy Anderson, Mark Radcliffe. **Dialog-instr:** Kathleen Sacchi. **Manus:** Melissa Mathison, Stephen Zito. **Efter:** Roman af David Wagoner: »The Escape Artist«. **Foto:** Stephen H. Burum. **Kamera:** Joe Marquette. **Farve:** Technicolor. **Sp-visuel-E:** Robert Blalack. **Sp-E:** Larry Cavanaugh. **Klip:** Arthur Schmidt. **P-tegn:** Dean Tavoularis. **Ark:** Angelo Graham, James Murakami. **Dekor:** George R. Nelson. **Rekvis:** John Zemansky. **Kost:** Gloria Gresham. **Garderobe:** Agnes Ann Rodgers, Gildo A. Scarano. **Komp/Dir:** Georges Delerue. **Musikbånd:** Curt Sobel. **Musikindspilning:** Armin Steiner. **Tone:** Greg Barbanell, Ron Horowitz, John Leveque, Buzz Knudson, Robert J. Glass, James A. Corbett, James Webb, Chris McLaughlin.

Medv: Raul Julia (Stu Quinones), Griffin O'Neal (Danny Masters), Desiderio Arnaz (Borgmester Quinones), Teri Garr (Arlene), Joan Hackett (Tante Sibyl), Gabriel Dell (Onkel Burke), John P. Ryan (Vernon), Elizabeth Daily (Sandra), M. Emmet Walsh (Fritz), Jackie Coogan (Ejer af trylleforretning), Hal Williams (Politibetjent i borgmesterkontor), Helen Page Camp (Nabo), David Clennon (Redaktør), Harry Caesar (Saxofonist), Huntz Hall (Turnkey), Harry Anderson (Harry Masters), George Brengel, Carlin Glynn, Isabel Cooley, Tom Signorelli, George Cantero, Harry Cohn, James Howard, R. Wayne Kruse, Margaret Ladd, Tom Mahoney, G.K. Marshall, Doug McGrath, Susi Sherman, Sandy Gimpel, Elizabeth Raines.

Længde: 94 min., 2570 m. **Censur:** Rød. **Udl:** Nordisk. **Prem:** 18.3.83 – Palads.

DOMMEN

Instruktør: SIDNEY LUMET

Kernen i filmen er klassisk. Den handler om en mand, der er ved at gå i hundene, men som evner at rette sig op, da han konfronteres med en tilpas stor moralsk udfordring – Paul Newman i »Dommen« tæller blandt sine talrige slægtninge så forskellige typer som Dean Martin i »Rio Bravo« og Sylvester Stallone i »Rocky«. Og den handler om den lige så klassiske stædige, ubestikkelige individualist, som nægter at gå på kompromis og uforfærdet tager kampen op mod en tilsyneladende uovervindelig overmagt.

Dermed har Sidney Lumets film sin rod i den amerikanske drøm, at enhver skaber sin egen skæbne. Ydre omstændigheder og andres træskhed kan bringe én ud i uføret, men tager man sig gevaldigt sammen, kommer man op igen. Det er et spørgsmål om målbevidsthed, mod og integritet. Tilværelsen kan naturligvis være barsk, men *you can't keep a good man down*. Retssystemet kan også være en hel del mindre end perfekt, men den hæderlige amerikanske borger har dog retfærdigheden bosat i sit bryst. Det er blot op til den utrætteligt retskafne ener at kalde den frem, som Henry Fonda gjorde det i Lumets »Tolv vrøde mænd« fra 1957, og som Paul Newman gør det i »Dommen«.

Det er en livsanskuelse, der på én gang er idealistisk og pessimistisk samt i sidste ende paradoksal. Idealistisk, fordi den tror på det fundamentalt gode i mennesket – vis det sandheden, og det vil handle derefter. Pessimistisk, fordi den er baseret på dyb mistillid til »systemet« – hvis Fonda og Newman ikke havde været så umanerligt stædige i deres respektive film, var grov uret jo blevet begået. Og paradoksal, fordi dette fundamentalt upålidelige system dog er skabt af de